

26. 9. 2023

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K novele zákona o státní službě

V současné době je připravena novela zákona o státní službě za účelem depolitizace transparentnosti a větší efektivity státní služby. Navrhované změny jsou dosti rozsáhlé a týkají se zásadních koncepčních změn, jako je například zrušení koordinační úlohy Ministerstva vnitra, až po změny týkající se personálních otázek či oblasti vzdělávání státních zaměstnanců.

Novela zákona má zjednodušit personální procesy, pokud jde o změny a skončení služebního poměru, hodnocení a další prvky související s postavením státního zaměstnance. Zákon by nově mel zařadit nové instituty, které zjednoduší jeho zařazení do služebního poměru. Rovněž by zákon měl v mnohých aspektech „od břemenit“ od nadbytečně administrativy.

Obecným pohledem novela definuje základní zásady státní služby jako určitý základní hodnotový rámec pro výkon služby státních zaměstnanců a jednání služebních úřadů ve věcech služebního poměru státních zaměstnanců. Zákon slučuje zásadu zákonnosti výkonu služby a zásadu loajality. Státní zaměstnanci mají povinnost vykonávat službu v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, právem Evropské unie, mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, usneseními vlády a služebními předpisy a povinnost státního zaměstnance zachovávat při výkonu služby věrnost České republiky.

Dále pak se zařazují nové instituty jako osvědčovací doba či adaptační proces. Představme si tedy některé z významných změn.

Jednou z podstatných chystaných změn je zrušení úlohy v oblasti státní služby Ministerstva vnitra a přechod na Úřad vlády České republiky.

V současném znění je v § 13 zákona o státní službě upravena působnost Ministerstva vnitra ve vztahu ke služebnímu zákonu a výkonu státní služby. Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem, který zajišťuje jednotný výkon státní služby. Působnost Ministerstva vnitra je v § 13 odst. 1 stanovena jednak taxativním, jednak odkazem, že vedle taxativně vyjmenovaných činností plní další úkoly stanovené zákonem.

Působnost Ministerstva vnitra v oblasti státní služby vykonává sekce pro státní službu, a to s výjimkami působnosti svěřené přímo ministrovi vnitra, náměstkovi ministra vnitra pro státní službu, státnímu tajemníkovi nebo personálnímu řediteli sekce pro státní službu.

Stávající právní úprava zákona o státní službě v § 13 stanoví působnost Ministerstva vnitra na úseku státní služby. Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy, který zajišťuje prostřednictvím Sekce pro státní službu jednotný výkon státní služby, což reflektuje i § 12 odst. 4 kompetenčního zákona.

Nově by tak Úřad vlády měl připravovat návrh systemizace služebních míst, koordinovat zpracování návrhů organizačních struktur služebních úřadů a systém hodnocení státních zaměstnanců.

V oblasti vzdělávání Úřad vlády získá pravomoc koordinace vzdělávání státních zaměstnanců a nového institutu nazvaného adaptační proces.

Působnost Úřadu vlády, s výjimkou působnosti svěřené přímo předsedovi vlády, nejvyššímu státnímu tajemníkovi, státnímu tajemníkovi nebo personálnímu řediteli sekce pro státní službu a vydávání vyhlášek, vykonává sekce pro státní službu.

Ministerstvo vnitra však nezůstane zcela bez kompetencí ve vztahu ke státním zaměstnancům. Po přechodnou dobu do 1. ledna 2026 má působnost v adaptačním procesu, kde se stanoví koordinační role sekce pro státní službu i pro oblast vzdělávání.

Změny se dotknou i pravomoci nejvyššího státního tajemníka. Nejvyšší státní tajemník je služebním orgánem dle § 10 odst. 1 písm. c), který nemá nadřízený služební úřad, státnímu tajemníkovi a personálnímu řediteli sekce pro státní službu

Státní tajemník má mít nově povinnost dle § 13 odst. 8 vydat pravidla etiky státních zaměstnanců formou služebního předpisu nejvyššího státního tajemníka. Nejvýznamnější změna se v případě státního tajemníka se týká úpravy vydávání služebních předpisů.

Dle stávající úpravy služební předpisy nejvyššího státního tajemníka závazné pro služební předpisy nejvyššího státního tajemníka platila výjimka, neboť se nevztahovaly na státní zaměstnance, kteří službu ve vybraných služebních úřadech – tzv. „nezávislých služebních úřadech“.

Zákonodárce s odvoláním na možnosti rozlišení nezávislosti (funkční, která se týká rozhodování ve své působnosti, kterou jim svěřuje zákon, politickou, personální, ekonomickou) neshledává důvod pro nezávislost v organizačních záležitostech vyplývající ze zákona o státní službě. Nově se tak služební předpisy budou týkat i státních úředníků ve služebním poměru v Radě pro rozhlasové a televizní vysílání, Českém telekomunikačním úřadu, Energetickém regulačním úřadu, Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Úřadu pro ochranu osobních údajů, Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, Českém statistickém úřadu, Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře nebo Státním úřadu pro jadernou bezpečnost.

Veliká část navrhovaných změn se týká personálních otázek související s přijetím do služebního poměru a otázky kárných opatření a služebního hodnocení.

Novela předpokládá odstranění právní úpravy kárné odpovědnosti a přenesení rozhodování o porušení služební kázně na služební orgán. Mělo by tak dojít k zjednodušení v případě posouzení porušení služební kázně, kdy služební orgán bude rozhodovat v první i druhém stupni formou písemného napomenutí státního zaměstnance.

Kárné provinění definované v § 88 nahrazuje pojmem výtky. Ustanovení § 89 až § 97 upravující vedení kárného řízení pak mají být zrušena.

Stávající kárná opatření v podobě písemné důtky, snížení platu, odvolání nebo propuštění bude nahrazeno písemným napomenutím za porušení kázně. Případně může být služebním orgánem ustanoven poradní orgán (§ 89a), který v souladu s nově koncipovaným ustanovením § 72 může ve vybraných případech rozhodnout o ukončení služebního poměru státního zaměstnance.

Písemné napomenutí za porušení kázně může uložit za méně závažné porušení služební orgán v prekluzivní lhůtě 12 měsíců ode dne, kdy k porušení kázně došlo. Napomenutí má být následně na dobu 18 měsíců uloženo v osobním spise státního zaměstnance.

V souvislosti se změnou kárné odpovědnosti úzce souvisí i otázka hodnocení státního zaměstnance upravena v § 155, kde je zamýšleno odstranění povinnosti pravidelných služebních hodnocení. Nově bude hodnocen pouze výkon služby z hlediska správnosti, rychlosti a samostatnosti v souladu se stanovenými individuálními cíli.

O určité posílení pravomoci služebního orgánu v oblasti kárné a hodnotící svědčí pravomoc služebním předpisem stanovit podrobnosti provádění služebního hodnocení státních zaměstnanců včetně povinnosti provádět pravidelné služební hodnocení.

Zákon předpokládá zřízení služební komise, jako zvláštního orgánu rozhodujícího ve věcech porušení služební kázně, porušení služební etiky.

Dochází ke zjednodušení služebního hodnocení. Odpadá zákonná povinnost provádět pravidelné služební hodnocení a výrazně se snižuje počet hodnocených oblastí. Například služební hodnocení představeného hodnocení se zaměřuje na organizování, řízení, kontrolování a hodnocení výkonu služby podřízených státních zaměstnanců a výkonu práce podřízených zaměstnanců s výhradami, služební orgán jej odvolá ze služebního místa.

Jednou z novinek týkající se služebního poměru je osvědčovací doba, kterou lze státnímu zaměstnanci stanovit při zařazení na jiné služební místo v jiném služebním úřadu, při jmenování na služební místo představeného v jiném služebním úřadu nebo při převedení nebo zařazení na služební místo poté, co byl státní zaměstnanec zařazen mimo výkon služby z organizačních důvodů.

V osvědčovací době může služební orgán zařazení, jmenování nebo převedení státního zaměstnance zrušit, a to i bez uvedení důvodu. Státní zaměstnanec je poté převeden na jiné služební místo, na kterém je služba pro něj vhodná, nebo zařazen mimo výkon služby z organizačních důvodů.

Adaptační proces je explicitně zařazen do zákona jako soubor opatření usnadňujících nástup státního zaměstnance do služby jak v případě samotného přijetí do služebního poměru, tak i v případě významnější změny služebního zařazení, typicky při přechodu do jiného služebního úřadu. Adaptační proces se týká jak státních zaměstnanců, tak obdobně zaměstnanců v pracovněprávním poměru na služebním místě.

I nadále dochází k povinnému splnění úřednické zkoušky. Zákon se však snaží o její maximální administrativní odlehčení. Zůstává sice zachováno členění úřednické zkoušky na část obecnou a část zvláštní, avšak obě části nově tvoří relativně autonomní celky s odlišně stanovenými lhůtami pro jejich vykonání.

Nově se stanoví, že každou část úřednické zkoušky lze jednou opakovat, zatímco dosavadní úprava umožňovala jen jedno opakování dohromady.

Patrně nejpříjemnější změnou pro státní zaměstnance je zavedení služebního volna k osobnímu rozvoji a k upevnění zdravotního stavu. Státním zaměstnancům, kteří setrvávají ve služebním poměru nepřetržitě po stanovenou dobu, vznikne nad rámec nároku na dovolenou nárok na čerpání tohoto služebního volna, jehož účelem je poskytnout státním zaměstnancům prostor k delšímu odpočinku od pracovní rutiny, nabrání sil a realizaci aktivit pro osobní rozvoj nebo pro posílení zdravotní kondice, fyzické či duševní.

Snaha o méně byrokracie a zjednodušení se zákonem vine jako pomyslná rudá nit. z tohoto důvodu dochází i k změnám v případě odvolání představeného.

Nově se již nepovede řízení ve věcech služby a služební orgán tak nebude muset vydat rozhodnutí, pokud jde o odvolání ze služebního místa představeného z iniciativy představeného nebo o skončení služebního poměru z iniciativy státního zaměstnance.

K odvolání ze služebního místa představeného nebo ke skončení služebního poměru státního zaměstnance v tomto případě dojde buď uplynutím doby, která je definovaná obdobně jako výpovědní doba v zákoníku práce, nebo ke dni, na kterém se státní zaměstnanec se služebním orgánem

dohodne.

Nelze ani opomenout, že všichni státní zaměstnanci jsou nově přijímáni do služebního poměru na dobu neurčitou, resp. na dobu, která byla uvedena v oznámení o vyhlášení výběrového řízení. K tomuto se váže povinnost vykonat úřednickou zkoušku, a to do 9 měsíců ode dne vzniku služebního poměru, jedná-li se o obecnou část úřednické zkoušky, a do 18 měsíců ode dne vzniku služebního poměru, jedná-li se o zvláštní část úřednické zkoušky.

Shrneme-li chystané změny zákona o státní službě dochází k významné novele tohoto zákona, která umožní snížení administrativní zátěže spojené mimo jiné s pravidelným hodnocením státního zaměstnance a přebujelou formalizací úkonů.

Mgr. Bc. et Bc. Jiří Hadaš, MBA

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)